

به نام خدا

مقدمه، تصحيح و تحشیه

تذكرة السالكين

مؤلف:

ملا ادهم عزلتی خلخالی

مقدمه و تصحيح

مهرنوش اسرافیل زاده

انتشارات کدیور

سرشناسه	: عزلتی خلخالی، ادهم، ۱۰۵۲-ق.
عنوان و نام پدیدآور	: تذکرة السالکین/ مولف ادهم عزلتی خلخالی؛ مقدمه و تصحیح مهنوش اسرافیل زاده.
مشخصات نشر	: رشت: . کدیور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۰ ص: ۲۹×۲۲ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۷۰-۹۶-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: بالای عنوان: مقدمه، تصحیح و تحشیه.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: تصوف -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	: عرفان -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
شناسه افزوده	: اسرافیل زاده، مهنوش، ۱۳۵۳ -، مصحح، مقدمه نویس
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ت ۲۸۳/۴/ع۴ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۸۰۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۳۷۳۲

عنوان: تذکرة السالکین
 مؤلف: ملا ادهم عزلتی خلخالی
 مقدمه و تصحیح: مهنوش اسرافیل زاده
 نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴
 چاپخانه: نگین
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات کدیور می باشد

تماس: ۰۹۱۲۴۲۶۲۷۱۴

www.caspianbook.ir

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	زندگی و شرح حال ادهم عزلتی قریشی (قرشی) خلخالی
۳	ولادت
۴	فرزندان
۵	وضعیت جسمانی
۵	سال و محلوفات
۵	روش زندگانی ادهم عزلتی
۷	عقاید ادهم عزلتی
۷	تصوف و ارتباط آن با تشیع
۸	جبر و اختیار
۸	مفهوم و اهمیت علم نزد مؤلف
۹	فواید و مضرات عزت
۱۱	منصور حلاج و شط حیات وی
۱۲	اعتقاد به رؤیا و کرامات
۱۲	استادان و پیران
۱۳	ادهم عزلتی در تذکرها
۱۴	دلایل گمنامی
۱۴	تخلص
۱۵	معاصران ادهم عزلتی
۱۶	ویژگی‌های اجتماعی زمان مؤلف
۱۸	رواج کشکول نویسی در زمان مؤلف
۱۸	تأثیر پذیری از آثار شاعران و نویسندگان
۱۹	تفسیر آیات و احادیث
۲۰	آثار مؤلف
۳۰	معرفی تذکره السالکین
۳۰	تاریخ تألیف
۳۱	تاریخ کتابت و نام کاتب
۳۱	هدف از تألیف
۳۲	شیوه تدوین کتاب
۳۳	تقسیم بندی کتاب
۳۳	موضوع کتاب
۳۴	مباحث مطرح شده

۳۵	 توجه به آثار متأخران
۳۶	 اشعار
۳۶	 آیات و احادیث
۳۷	 ضرب المثل‌ها
۳۷	 برخی مطالب مشترک با سایر آثار ادهم عزلتی
۳۸	 خصوصیات نسخه
۳۹	 خصوصیات سبکی و ادبی زمان مؤلف
۳۹	 نشر ادهم عزلتی
۴۰	 خصوصیات سبکی
۴۲	 خصوصیات دستوری
۴۴	 شیوه‌ی نوشتاری زمان مؤلف
۴۵	 شیوه‌ی نوشتاری تذکرةالسالکین
۴۷	 روش کار مصحح
۵۰	 تصاویری از نسخه خطی
۵۴	 متن تذکرةالسالکین
۱۳۳	 توضیح آیات، احادیث، لغات و اصطلاحات
۱۸۴	 فهرست آیات
۱۹۱	 فهرست احادیث
۱۹۴	 فهرست اشعار
۱۹۹	 فهرست منابع

خدایا تو توفیق تحقیق ده که از هر کلامی است تحقیق به

عروجی ده از طبع ظلمانییم بکن دیده ی روح نورانییم^۱

هیچ ملتی بدون نگاه عمیق و دقیق به گذشته‌ی خود و بررسی احوال و آثار متفکران و دانشمندان نمی‌تواند مسیر حرکت به سوی آینده‌ای روشن ترسیم نماید. آگاهان هر جامعه‌ای که به ضرورت اهمیت این گونه شناخت از تاریخ تمدن خود پی برده‌اند احیای آثار تاریخی را یکی از راههای دستیابی به این مهم دانسته و در این راه هیچ فرصتی را از دست نداده‌اند و با تلاش و کوشش خود سعی دارند گوشه‌ای از تاریخ تمدن‌شان را مرمت نمایند.

نسخه‌های خطی نویسندگان و شاعران، یکی از آثار باقیمانده از گذشتگان ماست که همواره در کتابخانه‌های خصوصی و عمومی در گوشه کنار جهان و همچنین در کتابخانه‌های داخل کشور در انتظار بازبینی و احیا می‌باشند. «اهمیت احیای آثار خطی زبان فارسی به عنوان زبان دوم در گستره‌ی اسلام به خاطر آن است که بخشی از تاریخ فرهنگ و تمدن ایران بدان از اسلام و دیگر قومیت‌های منطقه به آن زبان عینیت پذیرفته است. بی‌توجهی به احیا و تصحیح نگاشته‌های فارسی، منجر به بی‌اعتنایی به پاره‌های تن تمدن اسلامی و هویت ایرانی و فارسی‌زبانان خواهد شد. (رمین هرو، ۱۳۸۰: ۳۷۹-۳۸۰).» با توجه به این کسانی که احیای آثار فرهنگی و نسخه‌های خطی را توقف در گذشته و وابستگی دانسته‌اند بدانند که برای بهره‌گیری از تجارب پیشینیان و ترسیم مسیر و طریق صحیح و استوار، این امر لازم و ضروری می‌باشد. در سده‌ی اخیر گامهای استوار بزرگان و دانشورانی که حفظ و احیای میراث مکتوب با وجهه‌ی همت خود قرار داده‌اند قرین توفیق گشته و گنجینه‌های بسیاری شناسایی و پرده از رخ هزاران کتاب و رساله برداشته شده است و آثار ارزشمندی را از خود به یادگار گذاشته‌اند؛ اما هنوز مکتوبات و نگارشها در کتابخانه‌ها هستند که همچنان مغفول مانده‌اند. اما ناشناخته ماندن آنها به معنی بی‌اهمیت و کم‌ارزش بودن آنها نیست» (چیتیک، ۱۳۸۲: ۱۷۶) بلکه در گذشته دسترسی به این نسخه‌ها برای محققان با مشکلات فراوانی همراه بود که امروزه این مشکل با استفاده از عکسها و میکرو فیلمهای تهیه شده از روی نسخ خطی توسط کارشناسان مجرب در کتابخانه‌ها و ارائه آنها به محققان تقریباً مرتفع شده است.

کوشش در فرائد، رفع ابهام‌های املایی و انشایی، درک محتوای سخن، تعیین ارزش هر کدام و به کار گرفتن شیوه‌های دقیق و طاقت فرسای تحقیق برای نزدیک تر شدن به متن اصلی، وظیفه دشوار و ناگزیر هر

^۱ - (خلخال، ۱۳۸۱: ۳۴۹)

محقق و مصحح نسخه ی خطی است. شخص مصحح نه در فکر معنی و نه در انتخاب لفظ برای مقصود خود آزاد نیست و باید از روی نسخه های خطی موجود متن را احیاء نماید.

بحث دیگری که در تصحیح نسخه ی خطی باید به آن توجه نمود آشنایی با موضوعی است که نویسنده ی نسخه ی خطی در کتاب یا رساله به آن پرداخته است. مصحح باید دانش، آگاهی و تسلط کافی بر آن داشته باشد تا بتواند به خوبی از عهده ی تصحیح بر آید. گنجینه های خطی فارسی، دریایی از فرهنگ و معارف پر مایه ی اسلامی و حاصل تلاشهای علمی دانشمندان گذشته است که با تکیه بر محتوای غنی آموزه های قرآنی و تعالیم زلال سنت نبوی در قالب علوم مختلف از تفسیر، حدیث و فقه گرفته تا ادبیات، نجوم، طب، ریاضی و ... از خود به جای گذاشته اند. از روزگاری که شاعران و سخن سنان دامنه و دایره ی واژگانی خود را به اصطلاحات عرفانی کشانده و معانی عارفانه را در سخنان خود بیان کرده اند گونه هایی از بهره یابی از علم عرفانی در ادب فارسی دیده می شود (حائری، ۱۳۸۶). «فراخ بودن عرصه در شعر به شعرای عارف این اجازه را می دهد که تجربه ی حضور خداوند را با تصورات و تمثیلاتی بیان نمایند شعر صوفیه به متعالی ترین علایق و دغدغه های روح و روان پرداخته، ریباترین و جذاب ترین تصورات را ارائه می دهد. نثر صوفیه نیز حائز اهمیت می باشد چرا که نثری به هم پیوسته، انتزاعی الهیات و تجزیه و تحلیل های مبتنی بر قاعده و قانون که قوت عقل در آنهاست، مناسب تر می باشد. شعر صوفیانه، همواره بر حضور خداوند تأکید دارد؛ اما نثر صوفیه به شرح نظام مند اعتقادات و اعمال، ترانیه دایره و همواره چشمی به آرای فقها و متکلمان دارد» (چیتیک، ۱۳۸۲: ۶۵). این مقدمه با هدف شناساندن اهمیت زبانی به تفصیل از هر آنچه تا کنون از زندگی و افکار وی از خلال کتابهای خود و دیگر تذکرها بدست آمده رشته شده تا بتواند در شناساندن این عارف، شاعر و نویسنده پر کار قرن یازدهم کمک بنماید. در این کتاب سعی خواهد شد مقدمه و تعلیقاتی در خور ارائه گردد.

و در اینجا بر خود فرض می دانم از تمام کسانی که در تدارک این کتاب یاری نمودند به خصوص از آقای دکتر اسماعیل زاده که تذکرات استادانه ایشان در پالایش متن بسیار مفید بوده است صمیمانه تشکر کنم.

ولله التوفیق